

Kapitán tech. zbroj. Ing. Bohuslav Beneš:

Chemické služby průzkumná, pozorovací a poplachová v cizích armádách.

Je jisté, že chemická zbraň nebude nikdy z válečného použití odstraněna a že ji bude v příští válce použito znovu právě tak jako ostatních bojových zbraní, jedenkrát již vyzkoušených. Veliká důležitost se tu přičítá trvalým bojovým chemickým látkám, hlavně zpuchýřujícím (leptavým), yperitu a lewisitu. Ústupové boje Němců r. 1918 na konci světové války na západním bojišti ukázaly vysokou taktickou hodnotu yperitu, neboť vytvářením pověstných „žlutých prostorů“ zamořovací dělovou střelbou německou byl postup pronásledující spojenecké armády ztížen tak, že Němci byli s to provést svůj ústup zcela spořádaně, aniž jim byl diktován pronásledovatelem, při čemž vedení jim nevypadlo ani nakrátko z rukou.

Rozvoj techniky, hlavně letecké, umožnil, byť prozatím většinou jen v theorii, nové použití yperitu letectvem, jímž je rozstřikování z t. zv. cisternových letounů. Ukázalo se také, že světová válka nevyčerpala ani zdaleka veškeré možnosti použití chemické zbraně. Použití yperitu k vytváření zátarasů a chemických překážek, k rozsáhlému zamořování terénu s porostem i s umělými stavbami, jakož i nejrůznějšího materiálu s pomocí četných přístrojů (od nejjednodušších až do speciálních složitých strojů se všemi vymoženostmi moderní techniky) nebude v budoucí válce nijakým mimořádným válečným opatřením, naopak, bude co nejčastější vzhledem k četným výhodám taktického rázu. O použití yperitu jsem pojednal podrobněji v článku: „Vliv chemické zbraně na vedení jednotek v poli“, uveřejněném letos ve VR., na nějž tu odkazuji.

Yperitem se má především zamořit terén a teprve pak mají se jím potřísnit jednotky procházející zamořeným terénem. Rusové počítají též s přímým kropením jednotek za pochodu, ve shromaždištích a p. Fysiologický účinek yperitu je zpožděný (podráždění pokožky se počne projevovat až po několika hodinách), yperit má také dosti slabý zápach, a je-li zamoření vtípně provedeno, stává se skutečnou léčkou pro toho, kdo do zamořeného terénu vstoupí (na př. okraje lesa se zamoří v malé hustotě postřiku, která pozvolna stoupá). A právě v tom tkví veliké nebezpečí yperitu, že může být nepozorovaně zavlečen na nejrůznějších předmětech (oděvu, obuvi, vozidlech atd.) daleko od svého zdroje, kde teprve působí. Tak se na př. ve světové válce stalo nejednou, že zamoření lesa yperitem, provedené dělovou zamořovací střelbou v noci, za chladu, nebylo vůbec zpozorováno jednotkou, která do lesa přišla již po zamoření k odpočinku. Když se pak ve dne, při vyšší teplotě, yperit počal pozvolna vypařovat, jeho páry způsobily smrtelná zranění celé jednotce.

Je na bile dni, že každá jednotka v budoucí válce:

1. musí vždy a za všech okolností s chemickým útokem nepřítele počítat a jemu co nejvíce a co nejlépe čelit. Musí jej tedy předvídat všude tam, kde jsou k tomu dány vhodné předpoklady rázu meteorologického (roční doba, denní hodina, teplota, povětrnost, t. j. směr a síla větru, druh a stupeň vlhkosti vzdušné) i topografického (lesy, soutěsky, údolí, úžlabiny, vodní toky a rybníky, jakost půdy, druh porostu atd.);

2. musí včas učinit (vzhledem k možnosti nebo, lépe, pravděpodobnosti zaplňování nebo zamoření) ještě velmi mnoho příprav předběžného,

preventivního rázu, které záleží v dokonalém a co nejpečlivěji prováděném chemickém pozorování nepřítele (t. j. v pozorování jeho příprav a jeho veškeré činnosti po chemické stránce) a v chemickém průzkumu vzduchu a terénu chemickými (plynovými) patrači, kteří mají zjistit zaplňování nebo zamoření co do druhu použité bojové chemické látky, co do rozsahu zaplňovaného nebo zamořeného terénu a co do možnosti rychlé a dokonalé asanace. Konečně mají též vyhlásit chemický (plynový) poplach.

A. Chemická služba u vyšší jednotky.

Podle ruských pramenů záleží tato služba v organizaci a v provedení takových opatření, která mají umožnit včasnou ochranu jednotky před možným chemickým útokem nepřítele i po něm. Podle bojového úkolu a podle druhu prostředků, jichž možno použít, nutno provést tato opatření:

1. Všeobecná ochranná opatření, jejichž účelem je:

- a) zajistit vlastním jednotkám v terénu takové bojové postavení, aby bylo špatným cílem nepřátelského chemického útoku a nemělo nepříznivého vlivu na celkovou vlastní bojovou situaci nebo které by dovolovalo vyhnout se chemickému útoku nepřítele,
- b) zabránit nepříteli v použití bojových chemických látek, t. j. znemožnit mu již v zárodku použití chemické zbraně jeho vlastními obrannými prostředky.

K těmto ochranným opatřením patří na př. využití nejméně nebezpečných směrů a úseků při uspořádání vlastního bojového postavení po chemické stránce, účelné rozdělení a rozčlenění jednotek v ohrožených prostorech a úsecích, zastírání všech druhů, zničení útočných nebo obranných chemických prostředků nepřítele (letectvem, dělostřelectvem, útokem pěchoty a p.), zvláštní učlenění vlastních útočných jednotek pro případ nepřátelského chemického přepadu a p.

2. Zvláštní ochranná opatření, jejichž účelem je:

- a) zeslabit co nejvíce účinek nepřátelského chemického útoku,
- b) udržet co nejdéle volnost jednání vlastních jednotek.

Tato opatření podporují do jisté míry i úspěch opatření všeobecných. K nim patří na př. chemický průzkum a pozorování nepřítele, chemický (plynový) poplach, opatření asanační, využití technických ochranných (protiptynových) opatření a zařízení, udržení chemické (plynové) kázně, služby zdravotnická, zvěrolékařská a povětrnostní k účelům chemické obrany atd.

B. Povinnosti vyššího velitele se zřením k chemické službě.

Vyšší velitel má použít k odvrácení nebo zmenšení chemického nebezpečí všech prostředků, jež má po ruce za různých bojových podmínek. Má být dokonale zpraven o stupni chemického výcviku podřízených útvarů, o jejich chemické kázni, kterou právě v boji nutno udržovat na nejvyšším stupni. Nařizuje provádění veškerých chemických obranných opatření, musí se tedy současně též snažit, aby nepřátelské přípravy k provedení chemického útoku byly včas zjištěny a znemožněny aktivními bojovými prostředky nebo aby byla alespoň porušena plánovitost a souvislost nepřátelského chemického útoku již započatého. Nesmí při tom zapomenout, že aktivní bojové prostředky nebudou proti chemické zbraně nepřítele vždy dostatečně účinné a že nebude ani vždy možno provést

nutná aktivní opatření včas, ještě před začátkem nepřátelského chemického útoku. Proto bude nutno co nejvíce využít veškerých výhodných vlastností terénu k zaujetí takové bojové sestavy jednotek (t. j. k takovému účelení), která skýtá nepřátelskému použití chemické zbraně co nejméně výhod, t. j. donucuje nepřítele podle okolností až k tomu, aby se použití chemické zbraně nadobro zřekl. Rozumí se samo sebou, že je nutno vybavit podřízené jednotky všemi nutnými ochrannými prostředky a je také včas, v pravý okamžik, varovat před chemickým útokem nepřítele, jakož i vhodným způsobem organisovat služby zdravotnickou a zvěrolékařskou. K povinnostem vyššího velitele patří tedy nejenom provádět ochranná opatření proti chemickému útoku nepřítele, ale i pečovat a odpovídat za dokonalý výcvik podřízených útvarů v chemickém boji. Při výběru a provádění vhodných a účelných opatření je nutno znát co nejpřesněji situaci vlastní i nepřítele. Chemickou obranu (ani plán jejího provedení) nelze uspořádat, organisovat bez zření k výcviku, k fyzickému i morálnímu stavu jednotek, k způsobu vedení boje nepřítelem a k vlastní všeobecné bojové schopnosti. V této činnosti vyšších velitelů jsou přednostové chemické služby vyšších jednotek jejich přímými pomocníky. Jejich hlavní úlohou je shromažďovat a zpracovávat všechny zprávy, potřebné k správnému zhodnocení celkové situace po chemické stránce, a pak na základě těchto zpráv sestavit plán chemické obrany a dozírat na jeho provádění po technické stránce. Jak je vidět, bude mít jejich práce kladný výsledek jen tehdy, budou-li neustále zpravováni o bojové činnosti jednotek. Proto mají provádění plánu chemické obrany pečlivě sledovat a velitel vyšší jednotky musí je také o zamýšlených nebo již provedených opatřeních vlastního bojového plánu přesně a včas informovat.

Vyšší velitel přiděluje přednostům chemické služby k provádění nutných obranných opatření zvláštní jednotky, vycvičené v chemické službě, t. zv. chemické čety. Někdy bude nutno k chemické obraně použít sil i prostředků civilních organisací protiletecké ochrany. Provedení některých obranných opatření bude často mimo působnost a povinnosti přednosty chemické služby a bude tedy nutno provést je přímo, na rozkaz vyššího velitele (přeskupení jednotek k zabránění nebezpečí po chemické stránce, přeložení palby při chemickém útoku a p.).

C. Chemické čety pěších (střeleckých) pluků, brigád a divisí, jakož i železničních pluků ruské armády podléhají přímo přednostům chemické služby těchto jednotek; rovněž u jezdeckých brigád a divisí jsou podřízeny přednostům chemické služby jezdeckých brigád a divisí, i když jsou rozděleny na menší skupinky nebo od svých jednotek odloučeny (což bývá pravidlem). Jsou určeny hlavně k provádění takového chemického průzkumu, při němž jsou předpokládány obzvláštní znalosti, jichž je třeba k vykonávání služby meteorologické, chemické služby pozorovací a k provádění všech opatření nutných k asanaci terénu. Chemické čety mají též náhradní ochranné prostředky protiplynové, provádějí v chemické ochraně menší zdokonalení, účastní se sbírání a shromažďování přístrojů a náradí chemického boje vlastní strany, zbylých na bojišti, jakož i prostředků chemického boje, nepřítelem na bojišti zanechaných (sbírají zvláště pečlivě neznámé přístroje k pozdějšímu odbornému zkoumání) a spolupracují o neprodyšném vybavení protiplynových úkrytů (místností, zákopů atd.).

Při uspořádání (organisování) chemické obrany nelze ovšem spoléhat jen na činnost chemických čet, jichž poměrně velmi malý počet nestačí

k splnění všech požadavků chemické služby. Proto je nutno zesílit je v některých případech mužstvem jednotek, jež nemá speciálního výcviku (hlavně při organisování chemického průzkumu a pozorování, jakož i při asanačních pracích). Na chemické čety nutno tedy pohlížet spíše jako na jednotky instrukční, kterých však může být použito ke všem pracím chemické služby, obzvláště pak k pracím odborným (jako plynových patračů, chemických pozorovatelů). V čas potřeby může být mužstvo chemické čety též rozděleno a přiděleno praporům anebo rotám (četám). Chemické čety jezdeckých divisí a brigád (u jezdeckých pluků nejsou) možno rozdělovat jen na skupiny po několika jednotlivcích (na př. pro jezdecké pluky). Přezvědňé oddíly, průzkumné nebo zpravodajské jednotky budou vždy spolu pracovat s chemickými četami. Železniční pluky budou používat svých chemických čet v úsecích vojenské železniční sítě, co nejblíže bojiště položených.

Chemická četa není tak silná, aby její patrači mohli být přidělováni všem průzkumným jednotkám přezvědňého oddílu. Proto je nutno, aby všichni, kdo jsou v průzkumné službě činní, byli s to zjistit trvalé bojové chemické látky v terénu již svými smysly (čichem, zrakem). Při tom však nesmějí vstoupit na zamořenou část terénu. Mají zjistit rozsah (co možná šířku) zamoření terénu, na němž je možno bojové chemické látky zjistit čichem, označit jej výpomocnými znameními (tyčkami do země zastrčenými, které mají na volném konci upevněny papíry) a vyhledat oklikovou cestu. Tento hrubý a zřejmě ne zcela spolehlivý průzkum musí být přezkoušen a doplněn chemickým průzkumem, provedeným chemickými patrači, které je nutno v čas potřeby povolát.

Hlídká chemických patračů provádí všeobecně tyto úkoly:

- a) zjišťuje skutečné hranice zamořeného terénu (nikoli hranice prostoru, na němž je možno bojové chemické látky zjistit čichem, nýbrž hranice terénu, pokrytého bojovými chemickými látkami) a označuje je předsanými značkami,
- b) zjišťuje, jakým způsobem nepřítel terén zamořil (podle stop kolejí, které v terénu zanechalo rozstřikovací vozidlo, podle nálevek vytvořených v terénu chemickými střelami a p.),
- c) zjišťuje, jak staré je zamoření (jen přibližně),
- d) zjišťuje druh a polohu chemických zátarasů a překážek v terénu a určuje i polohu terénních mostů (průchodů), jež bude nutno v zamořeném terénu asanací zříditi,
- e) zjišťuje přítomnost výpomocného materiálu blízko zamořeného terénu a možnost použít ho k přemostění chemických překážek (sláma, prkna, rákosí, chrastí a p.),
- f) zřizuje průchody zamořeným terénem na nejvhodnějších místech (podle porostu a utváření půdy, podle rozdílů v relativních výškách, podle sjízdnosti asanačních vozidel různých druhů a p.),
- g) bere vzorky podezřelé nebo zamořené půdy, které se podrobně zkoumají v polní laboratoři.

Někdy postačí jen některá z těchto zjištění. Velitel jednotky se pak spokojí t. zv. užším průzkumem, který možno provést snáze a který vyžaduje menšího počtu personálu. Postačí-li mu na př. jen zjistit šířku zamořeného terénního pruhu, může hlídka chemických patračů v síle 1 velitele a 5 mužů prozkoumat terén v šířce asi 1000 m, má-li však splnit všechny úkoly (výše uvedené), může prozkoumat terén jen v šířce 500 m.

Chemičtí instruktoři rot (eskadron) řídí chemickou službu v rámci těchto jednotek. K jejich nejdůležitějším úkolům patří na př. technické řízení chemické služby, meteorologického pozorování, chemického (plynového) poplachu v úsecích rot, jakož i provádění úkolů, které jim byly přiděleny veliteli rot a které se týkají chemického průzkumu, nutného k provedení chemické obrany v rámci roty, řízení asanačních prací v úseku roty a ošetřování (udržování) chemicko-technických bojových prostředků roty.

Organisace a úkoly personálu chemické služby (podle švédských pramenů).

Počet chemického personálu divise.

1. U velitelství divise:
 - 1 důstojník a 5 vojáků,
 - 1 chemik a 1 polní laboratoř.
2. U velitelství pluku:
 - 1 důstojník, 1 poddůstojník a 4 vojáci,
 - 1 chemik,
 - 2 káry na prostředky chemického boje,
 - u velitelství praporu:
 - 1 důstojník, 1 poddůstojník a 7 vojáků,
 - 1 chemik,
 - 2 káry na prostředky chemického boje,
 - u roty:
 - 1 poddůstojník a 4 vojáci,
 - 2 káry na prostředky chemického boje,
3. U velitelství jezdeckého pluku:
 - 1 důstojník, 1 poddůstojník a 7 vojáků,
 - 1 chemik,
 - 2 káry na prostředky chemického boje,
 - u velitelství korouhve:
 - 1 důstojník, 1 poddůstojník a 4 vojáci,
 - 2 káry na prostředky chemického boje,
 - u eskadrony:
 - 1 poddůstojník a 4 vojáci.
4. U velitelství dělostřeleckého pluku:
 - 1 důstojník, 1 poddůstojník a 2 vojáci,
 - 1 chemik,
 - chemické družstvo pluku:
 - 1 poddůstojník a 8 vojáků,
 - u velitelství oddílu:
 - 1 důstojník, 1 poddůstojník a 2 vojáci,
 - chemické družstvo oddílu:
 - 1 poddůstojník a 7 vojáků,
 - u baterie:
 - 1 poddůstojník a 5 vojáků,
5. U velitelství ženijního praporu:
 - 1 důstojník, 1 poddůstojník a 7 vojáků,
 - 1 chemik,
 - u ženijní roty:
 - 1 poddůstojník a 4 vojáci.

Na kárách jsou uloženy též přístroje zadýmovací, jež obsluhuje chemický a zadýmací roj.

Podobné počty chemického personálu mají i ostatní útvary divise (i muniční kolony, trény a p.).

Činnost důstojníků a poddůstojníků chemického personálu (plynových důstojníků a poddůstojníků) je všeobecně spojena ještě s jinými úkoly, neboť mohou být zároveň na př. pobočníky, proviantními nebo u setnin pravidelně zařazenými poddůstojníky. Všichni musí absolvovat speciální kursy (důstojnické nebo protiplynové ochrany). Jsou poradci svých velitelů a podporují je v provádění protiplynové služby v poli, při výcviku a při dozoru na ukládání, přechovávání a udržování (ošetřování) prostředků chemického boje i protiplynové ochrany.

Plynový důstojník může v technických otázkách vydávat rozkazy přímo plynovým důstojníkům podřízených jednotek.

Plynový poddůstojník je velitelem chemického a zadýmovacího družstva (roje), které provádí obtížnější pozorování chemické, povětrnostní, asanaci i chemický průzkum, obsluhuje prostředky chemického boje (dýmovnice obyčejné i jedovaté svíčky) a koná normálně službu u své jednotky (jako spojky a p.). Tato družstva jsou organizována u jednotek, které nejdříve narazí na nepřitele (prapory, jezdecké pluky) jako skutečná chemická a zadýmovací družstva, u rot pak jako chemické hlídky a u jezdeckých korouhví a eskadron jako chemické a pozorovací hlídky.

Chemici (laboranti) jsou školeni společně ve speciálních kursech. Jsou poradci plynových důstojníků a poddůstojníků a provádějí chemické zkoušky vzduchu a vody s pomocí speciálních přístrojů. Může jim být také svěřeno vedení asanačních prací nebo mohou být určeni za přednosty chemických laboratoří protiplynové ochrany, k nimž patří též laboranti.

Kromě tohoto vlastního personálu chemické služby mají být v chemické službě vycvičeni i další důstojníci a mužstvo, aby včas potřeby bylo možno chemické průzkumné nebo asanační jednotky buďto zesílit anebo nově vytvořit (na př. velké asanační oddíly). Je nasnadě, že, je-li nezbytné, může být k chemické službě použito i personálu necvičeného, ovšem že jen k pracím pomocným (na př. u asanační služby).

Speciální útvary jsou předpokládány u hlavního velitelství k asanaci terénu zamořeného ve velkém rozsahu (Italie a Rusko). Švédové mají u každého praporu pomocného zdravotnictva asanační družstvo (1 poddůstojníka a 24 vojáků) s asanačními a technickými vozidly, mezi nimiž je též lázeňský vůz s parním sterilisátorem, a u každé roty pomocného zdravotnictva pak chemické zdravotnické družstvo (2 lékaře, 11 mužů a technická vozidla) k asanaci jednotek v poli nebo k zesílení roty pomocného zdravotnictva při ošetřování lidí poraněných bojovými chemickými látkami.

Personál chemické služby se nesmí zaměřovat s personálem chemických jednotek, které byly vytvořeny vzhledem k značnému zdokonalení chemického útoku po technické stránce. Tyto zvláštní chemické jednotky jsou podle své výzbroje určeny buď k provádění chemických útoků vlnových anebo plynometných anebo k zamořování terénu trvalými bojovými chemickými látkami s pomocí speciálních přístrojů. Podle svých zvláštních úloh rozdělují se na jednotky ply-

nometné, plynové neboli vypouštěcí, zamořovací a plamenometné. V míru mohou být přiděleny chemickým útvarům (plukům anebo praporům) nebo být součástí jejich početního stavu, což zjednodušuje výcvik a snižuje finanční náklady. Každá chemická jednotka musí mít dostatečný počet personálu i materiálu k zřízení a udržování spojovací služby. Všechny chemické jednotky pracují podle rozkazů hlavního velitelství a jejich velitelé jsou odpovědní za přípravu a provedení chemických útoků v rámci úloh jim přidělených. Chemické jednotky bývají přidělovány armádám nebo jsou jejich organickou částí a podléhají přednostům chemické služby těchto vyšších jednotek. Jsou-li přiděleny sborům, divisím anebo brigádám a p., podléhají velitelům (přednostům chemické služby) těchto jednotek. Je tedy úkol chemických jednotek výhradně útočný na rozdíl od jednotek chemické služby, jejichž úkolem je naopak ochrana před chemickým útokem nepřítele.

D. Chemické služby průzkumná, pozorovací a poplachová.

Jsou nejdůležitější ze zvláštních ochranných opatření chemické služby vyšší jednotky. Při jejich organizaci a provedení mají mít nejživější spoluúčast všechny složky velitelského sboru vyšší jednotky, jež ovšem musí mít i správnou představu o povinnostech přednosty chemické služby této jednotky, do tohoto rámce spadajících.

Všechny předpisy cizích armád (pokud ovšem jsou známy) zdůrazňují důležitost chemického průzkumu. Mnohé z nich uvádějí jen zcela všeobecné návody k provádění chemického průzkumu, kdežto jiné obsahují již přesnější data též o organizaci chemického pozorování v boji nebo o technickém provádění chemického průzkumu nepřítele a terénu. Avšak žádný z nich nemluví podrobněji o tom, jak má být upravena pozorovací služba, aby včas varovala jednotky před chemickými útoky vzdušnými, nebo jak má být proveden průzkum chemické překážky postřelované (a tedy i ovládané) nepřítelem. Předpisy ruské armády však obsahují velmi podrobná a pečlivě, až do podrobností, promyšlená ustanovení o provádění všech úkolů chemického průzkumu, pozorování i poplachu.

I. Chemický průzkum.

Má nepříteli zabránit dosažení předpokládaného úspěchu, připravovaného s použitím bojových chemických látek a za využití překvapení. Má též předčasně jeho hru prozradit, aby velení i jednotky samy mohly provést v pravý okamžik nutná obranná a ochranná opatření, záležející v neustálém pozorování nepřítele, v chemickém průzkumu terénu, v provádění služby meteorologické a poplachové (v níž služba pozorovací samostatně přechází).

Chemický průzkum má poskytnout vyššímu veliteli všechny údaje, jichž je třeba k učinění určitého rozhodnutí o organizování chemické obrany v rámci vyšší jednotky. Chemickým průzkumem se zjišťují: nejpravděpodobnější způsoby nepřátelských chemických útoků (přepadů), zaplňování nebo zamořování určitých úseků terénu nepřítelem, bezpečnost některého územního pruhu uvnitř vlastního bojového postavení po chemické stránce a p. Chemický průzkum se vztahuje buď na nepřítel, na terén anebo na místní prostředky. O chemickém průzkumu a pozorování za pochodu jednotky, v boji a při ubytování bude promluveno podrobněji dále.

1. Chemický průzkum nepřítele zjišťuje, jaké speciální chemické jednotky a prostředky k vedení chemického boje nepřítel má, na kterých úsecích svého bojového postavení se připravuje k provedení chemického útoku, v čem tyto přípravy záleží a p. Zúčastní se ho všichni patrači a pozorovatelé, pozemní i letečtí. Chemičtí odborníci se mohou často dovědět o počtu osob chemické obrany nepřítele v určitém úseku nebo o vlastnostech bojových chemických látek, jichž nepřítel hodlá užít a p. Zvláště důležité je zjištění nových bojových chemických látek. Zdokonalení technických prostředků protiplynové ochrany jednotlivce u bojových jednotek (zvláště u jednotek chemických) často poukazuje přímo na vlastnosti (na př. jedovatost) připravených bojových chemických látek.

Zprávy o nepříteli se získávají:

- a) přímým a neustálým pozorováním nepřátelského úseku (průzkum letecký, bojový, činnost agentů a p.),
- b) neustálým pozorováním činnosti nepřátelského letectva, pozorovaten, zachycováním zpráv,
- c) fotografováním nepřátelského bojového postavení,
- d) výslechem zajatců, zběhů a místního obyvatelstva,
- e) zkoumáním ukořistěných úředních papírů, dopisů, časopisů, odňatých zajatcům,
- f) ze zpráv sousedních jednotek,
- g) zkoumáním technických prostředků chemického boje, nepříteli ukořistěných, sbíráním nevybuchlých chemických (plynových) střel, prozkoumáním půdy, zamořené nepřátelskými bojovými chemickými látkami.

2. Chemický průzkum terénu zjišťuje bezpečnost různých úseků vlastního bojového postavení po chemické stránce, pokud mohou být brány v úvahu při provádění nepřátelských chemických útoků (různými způsoby). Tímto průzkumem se také umožní včasné rozpoznání terénu, nepřítelem zamořeného, jeho rozloha a intensita zamoření, možnost jej obejít, určují se pochodové cesty, stanoviště palebných zdrojů a odporů, palebná postavení, stanoviště záloh, chemických pozorovatelů, poplachových hlídek, pozorovatelný, východiště útoku, SV. a p., nejvýhodněji položené a bezpečné po stránce chemické, t. j. ve shodě s chemickými zásadami a s názory na použití a vlastnosti bojových chemických látek.

K provádění chemického průzkumu bude často třeba zvláštních znalostí nebo zvláštní výzbroje a výstroje, což orgány všeobecného (taktického) průzkumu nebudou mít. K provádění takových úkolů nutno pak použít chemických odborníků (personálu chemické služby), buďto od chemických čet anebo přímo od jednotky (chemických instruktorů). Pokud jich bude při průzkumu třeba, budou přidělováni orgánům všeobecného průzkumu, možno je však též nechat pracovat samostatně. Plán chemického průzkumu vypracuje buď přednosta chemické služby vyšší jednotky nebo některý nižší velitel, který má na chemickém průzkumu přímý zájem. Vždy však je nutno, kromě všeobecného (taktického) průzkumu, nařídít též průzkum chemický, při čemž musí být určeno pro každý druh chemického průzkumu zvlášť, co se od něho požaduje a očekává. To ovšem závisí na druhu požadavků, jakož i na počtu prostředků. Zprávy o zaplňování nebo zamoření určitých částí terénu odevzdávají zpravidla osoby chemické služby, pracující v celkovém rámci vše-

obecného průzkumu. Je najevo, že při nepatrném poměrně počtu osob chemické služby nelze je přidělovat všem průzkumným jednotkám a že je tedy nutno, aby každý jednotlivec v průzkumu činný byl s to zjistit zamoření alespoň čichem, označit je a také nalézt vhodnou objíždku chemické překážky.

Kromě přímého chemického průzkumu terénu mohou být též důležité i výpovědi zajatců, zběhů a místního obyvatelstva. Zcela hodnověrné zprávy o zaplňování nebo zamoření terénu mohou dodat zvláštní skupiny odborníků chemické služby, které budou pracovat více vpředu, pod ochranou průzkumných jednotek a jejichž zprávy budou pro správnou organizaci chemické obrany velmi důležité (vzhledem k jejich naprosté spolehlivosti). Zprávy o průzkumu terénu se opírají buď o podrobný průzkum podle map, plánů, leteckých snímků, vojensko-zeměpisných popisů a p., anebo o skutečný, přímý průzkum terénu, spojený s anemometrickým měřením vlhkosti vzdušné.

II. Chemické pozorování a chemický (plynový) poplach.

Jsou rovněž součástí všeobecného průzkumu. V boji je nutno umístit na určitých místech vlastního bojového postavení zvláštní pozorovací hlídky (chemické pozorovatele), aby oznamovaly podle zvláštních známek jeho činnosti včas přípravu nepřítele k provedení chemického útoku. Je nasnadě, že včasné upozornění vlastních jednotek na hrozící nebezpečí je nezbytně nutné k provedení všech ochranných opatření. Z tohoto důvodu je nutno, v rámci celkové chemické obrany, oddělit chemický průzkum od chemického pozorování i od chemického (plynového) poplachu. Každé z těchto odvětví chemické obrany má svůj povahově i časově odlišný účel a nelze je tedy slučovat.

Chemická pozorovací služba může mít také za úkol upozornit již přímo vlastní jednotky na chemický útok, ještě před jeho začátkem; přechází pak samočinně v službu poplachovou. Tím však není činnost chemických pozorovatelů zdaleka ještě vyčerpána. Vždyť nesmírný význam okamžitého upozornění všech vlastních jednotek ohrožených chemickým útokem je příčinou i další organizace systému výhradně chemických poplachových hlídek. Je tedy i chemický poplach zvláštním odvětvím chemické obrany, co nejúže spojeným s chemickým pozorováním a s veškerou činností chemického průzkumu.

Nejdůležitější úlohou chemického pozorování a chemického poplachu je zjištění takových známek činnosti nepřítele, z nichž by bylo lze usuzovat na jeho přípravu k chemickému útoku nebo již přímo na jeho zahájení. Je nasnadě, že takových známek může být mnoho a velmi rozmanitých, závislých na druhu chemického útoku, jímž chce nepřítel svého protivníka překvapit a na který se pečlivě připravuje. Nejsnáze je možno zjistit nepřátelské preparáty k vlnovému útoku, prováděnému vypouštěním tékvavých bojových chemických látek z těžkých lahví, neboť jsou spojeny s velmi četnými obtížemi (nesnadná doprava a manipulace, nutnost skrytu a usazení lahví v zemi, značná spotřeba času k provedení příprav a p.). Mnohem obtížněji lze již zjistit preparáty nepřítele k plynometnému útoku, ještě obtížněji pak preparáty k vlnovému útoku prováděnému vypouštěním bojových chemických látek z lehkých lahví a nejobtížněji konečně preparáty k útoku s pomocí jedovatých dýmovnic. Nutno ještě poznamenat, že nepřítel může provádět i klamné vlnové útoky na různých

místech svého bojového postavení s pomocí umělého dýmu, aby odvrátil pozornost chemických pozorovatelů od vlastního místa chemického útoku. Přípravy nepřítele k provedení chemického útoku s pomocí dělostřelectva (chemická neboli plynová střelba) nebo s pomocí zvláštních minometů a vrhačů (Stokes, Brandt) nelze již vůbec zjistit, právě tak jako přípravy k útokům aerochemickým, které se svým uspořádáním nijak neliší od příprav k útokům s obyčejným, tříštivým střelivem nebo s leteckými pumami trhacími.

a) K zjišťování příprav nepřítele k provedení vlnového nebo plynometného útoku rozestoupí se chemičtí pozorovatelé na taková místa předního bojového sledu, která jim dovoluji co nejlépe pozorovat části nepřátelského úseku, odkud je chemický útok nejpravděpodobnější. Při tom je důležité volit za pozorovací stanoviště taková místa, která umožňují pozorovat i příchody vedoucí k příhodným místům zvláště vhodným k usazení plynových lahví, minometů nebo dýmovnic. Chemické pozorování je řízeno přednostou chemické služby vyšší jednotky (nebo pluku), chemičtí pozorovatelé jsou z počtu chemické čety. Každá chemická pozorovací hlídka se skládá nejméně ze dvou členů. Při nedostatku pozorovatelů (když na pozorovatelně je třeba 3—4 mužů) může být použito též osob, které k chemické četě nepatří, na př. mužstva roty toho úseku, z něhož se pozoruje. V noci, za povětrnostních podmínek příznivých provedení nepřátelského vlnového útoku, vysílají se mimo to ještě zvláštní předsunuté chemické pozorovací hlídky, co možná blízko k nepříteli. Jejich úkolem je zjistit počátek vypouštění plynu a uvědomit o tom ihned chemické pozorovatele v předních sledech vlastního bojového postavení. Zpravidla postačí jedna chemická pozorovací hlídka na 1 km šířky ohroženého úseku.

b) Pozorovací chemické hlídky, které pozorují přípravy nepřítele k provedení plynometného chemického útoku, mají být umístěny zpravidla na takových místech, odkud je možno také bočně pozorovat přichodné a přísunové cesty k palebnému postavení plynometů, co možná skrytě umístěnému (v lese, za svahem anebo na jiných nepřehledných místech v terénu). Mimo to na zvlášť ohrožené úseky nutno vysílat další chemické pozorovací hlídky, aby vyhlásily chemický (plynový) poplach na začátku nepřátelského plynometného útoku, který možno poznat po velikém výbuchu nebo po silném záblesku při vypálení velkého počtu plynometů a ještě po jiných specifických znameních. Pozorovací hlídky, vysílané chemickými četami pluků, nosí označení „Plukovní hlídka chemické služby“ (poplachové nebo pozorovací) a označují veškeré známky nastávajícího nepřátelského chemického útoku (vlnového anebo plynometného) přímo přednostovi chemické služby pluku vlastními pojitky anebo skrze chemické pozorovatele rot.

c) K zjištění počátku chemické (plynové) střelby nepřátelského dělostřelectva, střelby minometné (z obyčejných minometů nebo ze zvláštních chemických vrhačů), jakož i k zjištění vrhání chemických pum nepřátelským letectvem, krátce k zjištění všech takových způsobů chemických útoků, které mají jen místní význam a kde zjištění příprav k těmto útokům podle zvláštních známek je nemožné, vysílají se zvláštní chemičtí pozorovatelé rot (eskadron). Chemické pozorování v úsecích rot provádějí chemičtí instruktoři rot anebo mužstvo rot se speciálním výcvikem.

Chemické poplachové hlídky pluků a rot mají vhodné prostředky k vyhlášení chemického poplachu, při němž se signál k oznámení nepřátelského útoku vlnového liší od signálu k oznámení útoku plynometného. Je-li na př. předvídán mohutný útok vlnový, při němž oblak vypuštěného plynu vniká hluboko do týlu napadeného postavení, použije se k oznámení chemického poplachu do zadních ohrožených sledů kromě signalizační sítě též telefonu. Rusové používají k vyhlášení chemického poplachu v týlu bojového postavení dlouhých signálních tyčí se světelnými signály na koncích (pochodně), jež jsou umístěny tak, aby znamení obsáhla co možná celý prostor, který může být zaplňován. Tyče se stavějí také na výšinách, křižovatkách a blízko obcí, kde není telefonní spojení, aby byly včas varovány i dopravní jednotky, které jsou právě v pohybu blízko těchto míst a které by mohly být chemickým útokem nepřítele překvapeny. Tyče se umísťují v pravděpodobném směru pohybu plynového oblaku, při němž se směr zjistí průzkumem terénu (má-li na pohyb vlny vliv, kromě větru). Signální tyče jsou obsluhovány mužstvem těch jednotek, které jsou v pásmu možného nebo pravděpodobného zaplňování. Použití a umístění tyčí v terénu nařizuje přednost chemické služby pluku. Obsluha se k nim odesílá jen tehdy, zavládnou-li příznivé povětrnostní poměry, k provedení vlnového útoku nepřítelem výhodné, o němž přednostu chemické služby zpraví služba meteorologická.

Chemická poplachová síť zahájí svou činnost při nepřátelském vlnovém útoku v úsecích praporů zadních sledů, tedy v týlu bojového postavení. Na zvláštní rozkaz se zapálí první sled těchto signálů, což je poplachovým znamením pro ostatní poplachové prostředky, dozadu rozčleněné (na př. telefon). Pořadí, v jakém se jednotlivé sledy světelných signálů zapalují, jakož i pořadí telefonických hlášení o počátku chemického útoku určuje přednost chemické služby pluku (podle okolností spolu s přednostou spojovací služby).

Při chemickém útoku plynometném bude uvedena v činnost jen ta část signalizační sítě, která k tomu bude výslovně určena. Při chemických útocích jiného druhu chemické hlídky pluku nevyhláší žádný poplach, neboť ten vyhlásí chemické hlídky rot přímo svým rotám.

Při táboření vysílá každá rota (eskadrona, baterie) své chemické pozorovatele, kteří si poplachové znamení o počátku chemického útoku odevzdávají.

K chemické poplachové službě patří také upozorňování jednotek na úseky terénu zamořené nepřítelem, což se děje s pomocí obvyklých pojiček a předem určených znamení nebo odesíláním zevrubných zpráv. Zvláštní pozornost nutno věnovat organizaci spojení k rychlému oznamování zamořených cest, jimiž musí jednotky na svém pochodu projít. Cestu zkoumají chemici pochoduující s průzkumnými jednotkami anebo s předvojem, kteří musí každé zjištění chemické překážky na pochodové cestě co nejrychleji hlásit veliteli pochodového proudu. Zamořený terén nutno zřetelně označit praporky, kolíky, svítilnami (v noci) a p. Na zamořených budovách mají se vyvěsit výstražné tabulky, jež se po asanaci zase odstraní. Často bude nutno k ohrazení zamořených prostorů po dobu průchodu větší jednotky použít též mužstva některé přední rot, které v určité vzdálenosti zamořený terén obstoupí. Oklikovou cestu nutno označit směrovými tabulkami.

III. Chemický průzkum a pozorování za pochodu v boji a při ubytování jednotky.

1. Vydávání rozkazů.

Do všech rozkazů k všeobecnému (taktickému) průzkumu patří také nařízení o průzkumu chemickém, která vypracují na popud velitelů vyšších jednotek (v Rusku i velitelů pluků) přednostové chemické služby těchto jednotek. I když z došlých hlášení a zpráv o záměrech a opatřeních nepřítele nelze prozatím ještě usuzovat na známky skutečně hrozícího nebezpečí chemického útoku, lze přece jen usuzovat z posouzení situace, terénu a povětrnosti na možnost použití některých bojových chemických látek nepřítelem. Tato úvaha ukládá pak zcela určité úkoly různým orgánům dalekého i blízkého průzkumu, vynucuje si vydání určitých nařízení o zřízení chemické pozorovací a poplachové služby jednotek, jakož i vhodné rozdělení skupin chemických patračů chemických čet na ta místa, kde bude nutno řešit nejtěžší a nejdůležitější bojové úkoly nebo která budou pravděpodobně nejvíce ohrožena. Přednost chemické služby vydává zpravidla hlídkám chemických patračů chemické čety (které budou přiděleny veliteli nižší jednotky k její podpoře) pokyny a nařízení technického rázu, jež rozkaz vyššího velitele doplňují a jež se hlavně týkají brání vzorků půdy, vzduchu a vody, shromažďování a odsunu nepřátelských útočných nebo obranných prostředků chemické války, na bojišti nalezených nebo nepříteli ukořistěných. On také může svěřit části chemické čety i samostatný úkol, na př. plánovitě prohledávání bojiště (po chemickém útoku nebo po obsazení nepřátelského obranného postavení), kdežto k zřízení a k vykonávání chemické pozorovací a poplachové služby (centrálně řízených) v bojovém postavení na ustálené frontě zůstane mu chemická četa podřízena celá. On je také odpověden za pozorování povětrnostní i za správné dodávání povětrnostních zpráv jednotkám. K tomu má povětrnostní hlídku chemické čety (velitel a 3—5 mužů), která je zpravidla blízko velitelství vyšší jednotky (za pochodu) a zřizuje povětrnostní stanici za boje, při oddechu i při ubytování.

Rozkaz k chemickému průzkumu, který vydává velitel vyšší jednotky veliteli hlídky chemických patračů, zpravidla obsahuje:

a) Zprávy o nepříteli. Zamoření terénu domnělá (předpokládaná) nebo hlášená.

b) Úmysl a činnost jednotky.

c) Co se má zjistit a jak daleko mají chemičti patrači postoupit.

d) Kdo a jak zajistí hlídku chemických patračů při její činnosti.

e) Kam nutno výsledky průzkumu hlásit.

Ústnímu vydávání rozkazu velitelem vyšší jednotky (bude asi zřídka) má být přítomna celá hlídka chemických patračů, jejíž velitel se před rozchodem přesvědčí o tom, že jeho lidé úkol správně pochopili. Poté je zavede na určité místo (proti podezřelému nepřátelskému úseku), které sice skýtá co možná dobrý výhled na terén, který se má prozkoumat, ale samo je před nepřátelským pozorováním skryto. Zde je obeznámí s terénem, ukáže každému patrači směr, kterým má postupovat, krátce mu nařídí, co má zjistit, a určí shromaždiště patračů po skončení jejich úkolu. Při tom je pravidlem, že patrač 1 postupuje přímo vpřed, patrač 2 vpravo a patrač 3 vlevo, s rozstupy asi 300 m. kdežto patrači 4 a 5 zůstávají zpět jakožto spojky a záloha. Shromaždiště má být voleno buď na této výchozi

straně zamořeného terénu (nepřítel může shromáždit značné síly velmi blízko a klást tak průzkumu tuhý odpor), podle okolností též na druhé straně, ale musí být z východiště dobře viditelné. Po vydání rozkazu k průzkumu (opakování a vysvětlení) velitelem hlídky chemických patračů obléknou chemičtí patrači ochranný oděv, připraví plynové masky do hotovostní polohy, zavěsí na opasek jednu sumku, přehodí pušku přes ochranný oděv a zavěsí pak polní lopatku, detekční přístroj a brašnu. Boty, čepici a některé součásti lehkého ochranného oděvu odloží a uloží do torby, kterou opatrují patrači 4 a 5. Nutno tu připomenout, že ruští chemičtí patrači nenosí při průzkumu zamořeného terénu lehký ochranný oděv, nýbrž zásadně ochranný oděv úplný, jenž značně ztěžuje jejich pohyb. Naproti tomu chemičtí patrači mnohých jiných států (na př. švédští a rumunští) jsou vystrojeni jen ochrannými punčochami a rukavicemi. Podle švédských údajů provádějí chemický průzkum všechny orgány průzkumné a zajišťovací služby. Zvláštní chemické hlídky se vysílají:

a) není-li možno zjistit přítomnost bojové chemické látky čichem ani zrakem,

b) je-li zjišťování ztíženo jinými okolnostmi (na př. v noci, v mlze),

c) k podrobnějšímu průzkumu cest a úseků terénu, kde je zaplňování nebo zamoření předpokládáno nebo průzkumnými jednotkami již hlášeno.

Chemické hlídky se skládají z mužstva chemické služby roty a mohou být podle potřeby zesíleny i mužstvem chemické služby praporu nebo pluku (rojem chemickým a zadýmovacím) nebo divisí chemické laboratoře. Budou často přidělovány převážně oddílům, průzkumným a zajišťovacím jednotkám. (Příště dále.)

Štábní kapitáni gšt. D. a K.:

Chod zásobovací služby v poli u německé armády.

1. Vývoj služeb v německé armádě.

Rízení a učlenění služeb v německé armádě se od světové války značně změnilo. Do války šlo Německo s Válečným etapním řádem, který byl vydán v r. 1912 na základě poznatků a zkušeností získaných z válek na konci 19. a na počátku 20. století. Podle tohoto řádu byla veškerá péče o zásobování a odsuny svěřena armádním etapním inspekcím. Avšak spolupráce těchto inspekci s hlavním velitelstvím nebyla dosti těsná, neosvědčily se proto a tak již na počátku roku 1915 byly zproštěny svého zásobovacího úkolu. Od této doby převzaly péči o zásobování a odsuny jednotlivá taktická velitelství, při čemž největší tíha tohoto úkolu spočívala na velitelství sboru.

Dnes jsou také všechna vyšší velitelství (armády, sbory, divise i samostatné brigády) vybaveny jednotlivými složkami služeb, ale vzhledem k jiným názorům na velitelství sborů jsou tyto složky rozděleny zcela jinak. Těžiště zásobovací a odsunové činnosti spočívá na velitelství armády a odtud přechází většinou přímo na velitelství divisí. Armáda je proto vybavena takovými složkami služeb a takovými základními záso-